
**ТЕХНОЛОГІЧНІ РІШЕННЯ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО
ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ВІВЧАРСТВА В УМОВАХ
ПІВДЕННО-СХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ**

Вінюков Олександр, Вінюков Артем, Уваров Микола
DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-454-2-17>

ВСТУП

Вівчарство є важливою галуззю тваринництва. Інтенсифікація вівчарства, спрямована на підвищення м'ясної продуктивності овець, набуває в даний час особливої актуальності¹.

Ефективність вівчарства залежить від удосконалення існуючих порід і типів овець з метою підвищення їхнього продуктивного потенціалу і адаптованості до конкретних умов розведення та пристосованості до нових технологій².

Промислове схрещування баранів скоростиглих порід із матками різних порід овець – ефективний спосіб збільшення баранини та підвищення її якості. Дослідженнями багатьох учених доведено ефективність схрещування маток різних порід із виробниками світового генотипу з підвищеною скоростиглістю та м'ясною продуктивністю^{3, 4, 5}. Потрібно розробити оптимальні схеми промислового схрещування з урахуванням порід та регіонів.

Особливого значення для півдня Донецької області має збільшення м'ясної продуктивності овець, підвищення ефективності ведення,

---

¹ Вдовиченко Ю., Жарук П., Іовенко В., Жарук Л. Вівчарство України на зламі тисячоліть. *Тваринництво*. 2012. № 8. С. 7–10.

² Китаєва А. П. Проблеми сучасного розвитку вівчарства. *Тваринництво України*. 2016. № 1–2. С. 2–4.

³ Похил В. І., Лесновська О. В. Ефективність промислового схрещування у вівчарстві. *Вівчарство та козівництво*. 2017. Вип. 2. С. 138–147.

⁴ Заруба К. В., Дрозд С. Л. Результати використання м'ясних генотипів на вівцематках асканійської тонкорунної породи. *Науковий вісник НУБІП України. Серія : технологія виробництва і переробки продукції тваринництва*. 2017. № 271.

⁵ Шуваєв В., Солоха І. Використання баранів м'ясної породи олібс – результативність їх поєднання з матками дніпропетровського типу асканійської м'ясо-вовнової породи. *Тваринництво України*. 2007. № 5. С. 19–22.

збільшення рентабельності вівчарської галузі через схрещування маток цигайської породи з баранами-виробниками породи едільбайвська курдючна і представляє як науковий, так і практичний інтерес⁶.

Інтенсивні методи вирощування овець передбачають повноцінне годування та запровадження використання різних БВМД^{7, 8}. Пробиотичні препарати з вмістом гумінових речовин часто використовують як добавку до кормів в раціоні багатьох сільськогосподарських тварин⁹.

Сільськогосподарські тварини всі необхідні вітаміни, мінерали та поживні речовини одержують із рослинних кормів. При цьому науково доведено, що мінеральний склад корму може досить різнитися в залежно від особливостей агротехніки, природно-кліматичних умов, виду кормових культур та багатьох інших факторів^{10, 11, 12}.

Дослідженням про доцільності та ефективності використання гумінових речовин у тваринництві присвячені роботи багатьох вчених^{13, 14, 15, 16}. Пробиотичні препарати з вмістом гумінових речовин

---

⁶ Китаєва А. П. Природна резистентність баранів-плідників цигайської породи. *Тваринництво України*. 2011. № 5. С. 18–20.

⁷ Стапай П., Ткачук В. Нетрадиційні кормові добавки у годівлі овець. *Аграрний тиждень*. 2014. № 5–6. С. 68–69.

⁸ Макарчук А. В., Пентилюк С. І., Свістула М. М. Порівняльна оцінка впливу препаратів БАР на продуктивність овець. *Таврійський науковий вісник*. 2013. № 84. С. 194–198.

⁹ Решетніченко О., Орлов Л., Крюков В. Пробиотики в годівлі тварин. *Тваринництво України*. 2012. № 5. С. 25–29.

¹⁰ Технологія кормів і повноцінне годування : підручник. Л. Г. Боярський. К., 2001 С. 126–202.

¹¹ Войцехівський Ю. А. Коротка характеристика та аналіз годівлі овець в умовах ТОВ Агро «Нові Озеряни». Войцехівський Ю. А. Коротка характеристика та аналіз годівлі овець в умовах ТОВ Агро «Нові Озеряни». *Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва* : науковотеоретичний збірник. Вид-во «Поліський національний університет», 2023. Вип. 17. С. 73–74.

¹² Практикум з годівлі сільськогосподарських тварин : навчальний посібник І. І. Бабулін, А. І. Чігрін, В. В. Отченашко. Житомир : «Полісся», 2013 С. 55–70.

¹³ Досягнення та перспективи застосування гумінових речовин у сільському господарстві. Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 95-річчю Дніпровського державного аграрноекономічного університету (ДДАЕУ) та 110-річчю від дня народження проф. Л. А. Христової. Дніпро. 2017. 164 с.

¹⁴ McMurphy C. P., Duff G. C., Harris M. A., Sanders S. R., Chirase N. K., Bailey C. R., Ibrahim R.M. Effect of Humic/Fulvic Acid in Beef Cattle Finishing Diets on Animal Performance, Ruminant Ammonia and Serum Urea Nitrogen Concentration. *J. Appl. Anim. Res.* 35 (2009).

¹⁵ Бучко О. М. Вплив добавки гумінової природи на показники білкового та енергетичного обміну в свиней. *Вісник аграрної науки*. 2015. № 5. С. 27–30.

¹⁶ Котляр О. С. Вплив згодовування біологічно активних добавок на базі гумінових сполук на репродуктивні показники ремонтних свинок. *Інститут тваринництва УААН : наук.-техн. біол.* 2013. № 100. С. 314–318.

часто використовують як добавку до кормів в раціоні багатьох сільськогосподарських тварин¹⁷.

Нами досліджувався біопрепарат Айдар – це універсальний рідкий органічний препарат з біогумусу, є результатом діяльності технологічної лінії дощового черв'яка. Не містить запаху і має коричневий колір. У цей препарат входять натуральні екологічно чисті і безпечні поживні елементи, гумінові речовини. Наявність гуматів і фульватів натрію і калію, фульвокислот, амінокислот, вітамінів, природних антибіотиків, фітогормонів, мікро- і макроелементів робить «Айдар» комплексним препаратом з вмістом всіх компонентів вермикомпосту вже в розчиненому фізіологічно активному та доступному стані. В попередніх дослідженнях препарат використовувався нами для підвищення продуктивності сільськогосподарських рослин¹⁸.

Вченими також досліджувались особливості росту ягнят різного походження в період раннього онтогенезу та вплив генотипу батьків на їх розвиток^{19, 20, 21}.

Пошук та вдосконалення ефективних технологічних рішень утримання овець, рівнем і якістю їх годівлі, а також дотримання необхідних зоотехнічних і ветеринарних заходів при розведенні надає актуальності науковій роботі.

Метою роботи було розроблення ефективних технологічних рішень для ефективного виробництва продукції вівчарства в умовах південно-східного промислового регіону України

Дослідження проводились з використанням стандартизованих в Україні методик і методичних підходів та інших нормативних документів у 2021–2023 рр. Дослідження виконувались методом груп періодів на чистопородному та помісному молодняку, який одержаний від схрещування вівцематок у віці 3-х років Цигайської породи та баранів породи Едільбаївська курдючна в умовах пасовищно-стійло-

---

¹⁷ Гаюк Н. В., Біпоцький В. С. Використання комплексу пробіотиків та гуматів у птахівництві. *Аграрна наука – виробництво*: тези доповідей державної науково-практичної конференції, м. Біла Церква, 17 листопада 2016 року. Біла Церква, 2016. Ч. 2. С. 37.

¹⁸ Пат. 103349 Україна, МПК А 01 С 21/00, А 01 N 63/00. Спосіб підвищення продуктивності сільськогосподарських культур. Віноков О. О., Давидов С. І. : пат., зареєстровано в державному реєстрі патентів України на винаходи 10.10.2013.

¹⁹ Китаєва А. П., Слосаренко І. С. Розвиток новонароджених ягнят цигайської породи залежно від генотипу батьків. *Мат. 3-ї Міжнарод. наук. прак. конф.* 18–19 травня 2017 р. Дніпро. С. 95–98.

²⁰ Китаєва А. П., Слосаренко І. С. Вплив породи батька на інтенсивність росту цигайських ярок річного віку. *Аграрний вісник Причорномор'я*. Вип. 87-2. Одеса. 2018. С. 54–57.

²¹ Слосаренко І. С. Ріст і розвиток ягнят цигайської породи одержаних від батьків різних порід. *Науково інформ. вісник Херсонського ДАУ*. Вип. 9. Херсон. 2017. С. 58–61.

вого утримання півдня Донецької області, який характеризується тривалим пасовищним періодом.

Вівці Цигайської породи характеризуються відміною витривалістю, харчуються різноманітною кормовою базою. Мають вроджену неспецифічну резистентність в умовах Південно – Східного регіону. Продуктивні показники баранів, маток, що беруть участь в експерименті, відповідали стандарту породи: у баранів цигайської породи жива маса 93,0 кг, у вівцематок – 57,5–58,0.

Едільбаївська порода овець – це покращення казахських курдючних овець. Найбільш поширена у центральному та північному регіонах Казахстану. Вага едільбаївських баранів сягає 145 кг, овець – 110 кг. Вівці відрізняються великою енергією зростання та скоростиглістю. До 4-місячного віку важать 40–45 кг і вже можуть забиватися на м'ясо.

1. Міжпородні схрещення

для одержання скоростиглого молодняка овець

В експерименті використовуються вівцематки у віці 3-х років цигайської породи та барани породи едільбаївська курдючна. Кормова база представлена переважно природним пасовищним кормом, який доводиться 80–85% річного раціону, 15–20% раціону становлять грубі корма. Пасовищний період становить 300–310 днів на рік.

Для проведення дослідів сформовано 2 групи цигайських вівцематок по 50 голів у кожній (табл. 1). Маток першої контрольної групи покривали двома баранами цигайськими, а маток другої дослідної групи покривали двома баранами породи едільбаївська курдючна.

Таблиця 1

Схема формування дослідних груп

Група	Порода		Кровність отриманого молодняка
	вівцематок	баранів	
I-контрольна	цигайська (Ц)	цигайська (Ц)	цигайська (Ц)
II-дослідна	цигайська (Ц)	едільбаївська курдючна (ЕК)	½Ц × ½ЕК

Тривалість вагітності у вівці в середньому дорівнює 150 дням із коливаннями 142–156 днів. В поточному році з дослідного поголів'я було отримано 122 голів ягнят (табл. 2).

Таблиця 2

**Показники відтворювальної здатності та продуктивності овець
залежно від міжпорідного схрещення**

Група	Контрольна		Дослідна			
	баран	ярка	баран	+/-	ярка	+/-
Продуктивність вівцематок, голів ягнят	127		122			
Середня маса ягнят при народженні, кг	4,6±0,21	4,2±0,33	5,7±0,34	1,1	5,1±0,29	0,9
Жива маса у віці 4–5 міс, кг	30,3±2,92	28,6±3,10	40,7±3,44	10,4	36,5±3,21	7,9
Маса туші у віці 4–5 міс, кг	14,2±2,11	12,6±2,89	21,2±2,67	7,0	17,8±2,11	5,2
Забійний вихід, %	47±1,99	44±2,13	52±2,34	5,0	48,7±2,55	4,7

Середня маса ягняти при народженні в дослідній групі підвищилась порівняно з контрольною на 1,1 кг (баран) та 0,9 кг (ярка).

Рис. 1. Новороджене ягня дослідної групи

За рахунок міжпородного схрещування були активізовані фізіологічні процеси росту та розвитку молодих тварин, що в свою чергу забезпечило значне додавання у живій вазі у віці 4-5 місяців. Так, середня маса баранів перевищувала контрольну групу на 10,4 кг, а ярк – на 7,9 кг, маса туші +7,0 кг та +5,2 кг, відповідно до контролю.

Рис. 2. П'ятимісячне ягня дослідної групи

У гібридних тварин також істотно підвищився вихід основної продукції (м'яса): у баранів він зріз до 52 %, що на 5,0 % вище за контроль, а у ярок – до 48,7 %, що на 4,7 % вище контрольної групи.

Таким чином, в умовах Донецької області, міжпородні схрещування у галузі вівчарства, дозволяють стабілізувати та підвищити отримання основної продукції – м'яса.

2. Оптимальний раціон годівлі молодняка овець з використанням біопрепарату Айдар

Досліджувався чистопородний молодняк, отриманий від схрещування маток і баранів цигайської породи, а також помісний молодняк, отриманий від схрещування маток цигайської породи з баранами-виробниками породи едильбаївська курдючна (табл. 3).

Таблиця 3

Схема формування дослідних груп

Група	порода	годівля
I – контроль	цигайська	раціон
II – дослідна	цигайська	раціон + 5 мл на 1 кг корму
III – контрольна	½Ц × ½ЕК	раціон
IV – дослідна	½Ц × ½ЕК	раціон + 5 мл на 1 кг корму

Вівцематки після окоту розділені по сакманам у кількості 10 голів та їх молодняк. Дві групи вівцематок з молодняком будуть утримуватись згідно раціону (табл. 4), тоді як дві інші згідно тому ж раціону, але з додаванням

препарату Айдар кожного дня протягом двох тижнів. Потім впродовж стійлового періоду препарат додавали 2 рази на тиждень.

Таблиця 4

Раціон годівлі вівцематок в підсосний період

Корм	Кількість, кг	Кормові одиниці, кг
Силос	2,0	0,36
Сіно	1,5	0,81
Концентрати (злаковобобові)	0,3	0,36
Усього	3,8	1,53

При порівнянні двох контрольних груп було встановлено суттєву перевагу гібридної над чистопородною за всіма показниками продуктивності (табл. 5).

Таблиця 5

Показники продуктивності овець залежно від схеми схрещування та раціону

Показник \ Група	Група		Група	
	I контрольна	II дослідна	III контрольна	IV дослідна
Середня маса при народженні, кг	4,5±0,24	4,6±0,31	5,4±0,43	5,5±0,38
Середня маса у віці 2 міс., кг	22,4±2,45	23,1±3,11	25,0±3,57	25,4±3,81
Середня маса у віці 5 міс., кг	32,7±3,66	33,5±3,23	38,2±4,25	40,1±4,78
Середня маса туші у віці 5 міс., кг	15,5±2,32	16,6±2,11	19,8±3,08	21,1±3,72
Забійний вихід, %	47,4±2,12	49,6±1,97	51,8±2,69	52,6±2,88

Так, середня маса при народженні збільшувалась на 0,9 кг; у віці 2-х місяців – на 2,6 кг; у віці 5-ти місяців – на 5,5 кг. Забійний вихід основної продукції у гібридної групи склав 51,8 %, що на 4,4 % вище за чистопородну групу.

При додаванні до раціону препарату Айдар при відгодівлі дослідної групи зі схемою чистопородного схрещування було отримано збільшення за всіма показниками продуктивності порівняно з контрольною групою. Середня маса у віці 2-х місяців підвищувалась на 0,7 кг. Тенденція до покращення фізіологічних процесів росту зберігалась протягом всього дослідження забезпечивши підвищення середньої живої маси у віці 5-ти місяців на 0,8 кг. Також простежувалось збільшення

і середньої маси забійної туші, яка збільшилась порівняно з контрольною групою на 0,9 кг.

Подібна тенденція до збільшення показників продуктивності за рахунок введення до раціону препарату Айдар простежувалась і при порівнянні контрольної групи з дослідною групою гібридних тварин.

У 2-х місячному віці приріст за середньою живою масою порівняно з контролем був найменшим та становив 0,4 кг. Проте, при порівнянні з чистопородною контрольною групою цей показник підвищувався на 3,0 кг.

Середня маса туші дослідної гібридної групи зростала порівняно з контрольною гібридною групою на 0,8 кг, а порівняно з чистопородною контрольною групою – на 5,2 кг. Паралельно з цим зростає і забійний вихід основної продукції до 52,6 %.

Введення до раціону препарату Айдар дозволяє підвищити відсоток поїдання корму, що в свою чергу збільшує прирости за живою масою протягом всіх етапів розвитку тварин.

3. Вплив тривалості перебування ягнят з матками на їх ріст та розвиток

Протягом першого півріччя були отримані гібридні ягнята від помісного схрещування (♂ Едільбаївська курдючна х ♀ Цигайська) та сформовані дослідні групи по 25 голів. В дослідні групи відбирались матки, які народили одне ягня, для формування максимально ідентичних умов розвитку ягнят.

Групи формувались за статевою ознакою таким чином, щоб кількість баранчиків та ярокоч була приблизно однакова (13 ♂/ 12 ♀).

Дослідні групи були сформовані у другій декаді березня 2023 року:

I група – відлучення ягнят через 60 днів;

II група – відлучення ягнят через 90 днів;

III (контрольна група) – відлучення ягнят через 120 днів.

За 6 днів до наміченого терміну відлучення щодня вранці піддослідні ягнята забирались від матерів і переводились на сухе годування, а ввечері їх підпускали до матки до ранку наступного дня.

У таблиці 6 наведено раціони підгодовлі ягнят у період підсосу.

До двомісячного віку всі ягнята утримувались в однакових умовах, тому істотної різниці середньої ваги не було відмічене (табл. 7).

Після переведення першої групи на мішаний варіант утримання (світовий день ягнята відокремлені від маток, а у нічний час разом із матками) вже у тримісячному віці відмічалось незначне зниження середньої маси баранчиків на 0,6 кг, а ярокоч – на 0,3 кг. Скоріш за все це пов'язано із фактором стресу та непристосованістю травної системи ягнят до засвоєння ґрубих кормів.

Таблиця 6

Раціони підгодовлі ягнят у період подосу (корм. од.)

Корми	Вік ягнят, міс.				Усього
	1	2	3	4	
Раціон 1					
Сіно злакове	-	0,2	0,3	0,4	27
Силос злаково-бобовий, сінаж	-	0,3	0,6	1,0	57
Концентрати + Айдар (5 мл/кг)	0,04	0,1	0,2	0,25	17,7

Таблиця 7

Середня маса ягнят (кг)

Варіант	Середня маса при народженні		Середня маса у віці 30 днів		Середня маса у віці 60 днів		Середня маса у віці 90 днів		Середня маса у віці 120 днів		Забійна маса туші у віці 150 днів	
	♂	♀	♂	♀	♂	♀	♂	♀	♂	♀	♂	♀
I група	5,6± 0,2	4,2± 0,2	16,7 ±0,1	11,3 ±0,1	23,1± 0,3	18,7 ±0,1	36,1 ±0,5	28,5 ±0,1	44,4 ±0,3	41,8 ±0,3	23,5 ±0,1	20,8 ±0,1
II група	5,5± 0,3	4,1± 0,2	16,5 ±0,1	11,4 ±0,1	23,0± 0,1	18,9 ±0,2	36,7 ±0,4	28,7 ±0,1	45,2 ±0,3	42,3 ±0,3	23,9 ±0,3	21,5 ±0,2
III група (контроль)	5,4± 0,2	4,3± 0,1	16,6 ±0,2	11,5 ±0,1	23,1± 0,1	18,8 ±0,1	36,6 ±0,4	28,8 ±0,2	44,3 ±0,4	41,5 ±0,4	23,4 ±0,1	20,7 ±0,1

У чотиримісячному віці ягнята першої групи випереджали контрольну в середньому на: баранчики – 0,1 кг, а ярочки на 0,4 кг. Тобто, утримання на вільному вигулі сприяло більш інтенсивному нарощуванню маси через постійну доступність інших кормів окрім молока.

На момент відлучення другої групи від вівцематок, їх маса була на рівні контрольної групи, проте вже у чотиримісячному віці жива маса таких ягнят істотно перевищувала контроль. Так, баранчики були більшими на 0,9 кг, а ярочки – на 0,8 кг.

При порівнянні ягнят другої дослідної групи з ягнятами першої дослідної групи у віці 120 діб, було встановлено переважання за живою масою ягням другої групи (баранчики на 0,8 кг; ярочки 0,5 кг).

Термін відлучення ягнят від вівцематок також позначився і на виході основної продукції – м'яса. Так, у п'ятимісячному віці середня маса туші ягнят другої групи перевищувала контрольну групу та першу групу на: баранчики 0,5 кг та 0,4 кг відповідно; ярочки 0,8 кг та 0,7 кг відповідно.

Для більш детального аналізу ефективності запропонованого способу утримання ягнят було розраховано економічну ефективність (табл. 8).

Таблиця 8

Економічна ефективність способу утримання ягнят

Варіант	Продуктивність, кг/гол		Собівартість 1 кг м'яса грн		Чистий дохід, грн.		Рентабельність, %	
	♂	♀	♂	♀	♂	♀	♂	♀
I група	23,5	20,8	83,0	93,8	7450	6370	79,3	76,6
II група	23,9	21,5	84,9	94,4	7530	6570	78,8	76,4
III група	23,4	20,7	89,7	101,4	7260	6180	77,6	74,6

Собівартість одного кілограма м'яса найнижчою була у баранчиків першої групи. Найвищим цей показник (101,4 грн) був у ярочок третьої групи.

Найвищий умовно чистий дохід було отримано при другому способі утримання. Цей показник перевищив контрольний варіант на: баранчики 270 грн, а ярочки 390 грн.

Не зважаючи на це, найбільш рентабельним було утримання ягнят за першим способом. Так рівень рентабельності баранчиків склав 79,3 %, а ярочок – 76,6 %.

4. Годування та утримання овець у зимовий період

Зимово-стійловий період утримання тварин на півдні Донецької області триває близько 2 місяців (50–60 днів) і є найбільш трудомістким та відповідальним. У вівчарстві він збігається з періодом суягності маток, ягненням та вирощуванням ягнят до відлучення. У зв'язку з цим від рівня та повноцінності годівлі овець у зимовий період залежить продуктивність овець та ефективність їх розведення в цілому за весь рік.

За 10–15 днів до постановки овець на стійлове утримання час пасіння поступово скорочують. Одночасно зі скороченням годин пасіння слід організувати підживлення тварин сіном та привізними зеленими кормами.

З припиненням пащі овець необхідно організувати щоденні прогулянки у вигулах, щоб не позбавляти тварин перебування на свіжому повітрі. Приміщення для овець (кошара) має бути таких розмірів, щоб на одну вівцематку з ягнятами припадало близько 2,2 м² площі підлоги, баранів-виробників – 2,0 м², ремонтного молодняка – 0,8 м², а також було місце для встановлення годівниць та ясел для грубих, соковитих, концентрованих кормів та мінерального підживлення. Нашими дослідженнями доведено, що випасання овець у зимовий період сприяє не лише зменшенню витрат на заготівлю кормів, а й отриманню більш здорового молодняка.

Досліджень вказують на необхідність переобладнання відкритих базів, обов'язково – наявність навісу. Навіс займає площу 0,1 га(30м*10м), накритий шифером зверху та закритий з трьох сторін (відкрита одна стіна з виходом у баз). Під навісом розташовані кормушки для сіна. З початком морозів вівці заганняються в зимове приміщення на ніч, а вдень тварини перебувають під навісом, де отримують корм.

Використання навісу сприяло отриманню більш здорового та вгодованого маточного поголів'я, що відзначилось на продуктивності вівцематок та збереженні молодняку до 5 місячного віку. У зв'язку з великою кількістю опадів зимово-весняного періоду 2021 року були значні втрати молодняку. Так, у контрольній групі за весь період було втрачено 18 ягнят (переохолодження під час пологів, топились, збільшилась кількість хворих тварин). У дослідній групі незначні втрати – 3 голови (пов'язано зі скупченістю поголів'я в негоду).

Таблиця 9

Показники відтворювальної здатності та продуктивності овець залежно від наявності навісу у базах для утримання

Група	Контрольна		Дослідна	
	баран	ярка	баран	ярка
Продуктивність вівцематок, голів ягнят	123		139	
Середня маса ягнят при народженні, кг	4,6	4,2	5,1	4,4
Жива маса у віці 4–5 міс, кг	30,3	28,6	33,7	29,5
Маса туші у віці 4–5 міс, кг	14,2	12,6	17,2	13,8
Забійний вихід, %	47	44	51	47

Загалом було отримано по контрольній групі 105 голів молодняку (85,4%), а по дослідній – 136 голів (97,8%), що на 12,4 % більше. Середня маса ягнят при народженні була більша у дослідній групі в середньому на 0,35 кг. Жива маса у віці 4-5 міс. також була більша у дослідній групі: у баранів на 3,4 кг, а у ярк на 0,9 кг. Маса туші у дослідній групі була у баранів – 17,2 кг, у ярк – 13,8 кг; у контрольній групі відповідно – 14,2 кг та 12,6 кг. Кращий забійний вихід був у дослідній групі (на 6,8–8,5 %).

Вівці при гарному годуванні витримують будь-які морози, але страждають від надлишку вологості, протягів та сирі підстилки, що призводить до простудних захворювань. Тому підлогу в приміщенні, де утримуються тварини, рясно застилають соломкою з розрахунку 5 кг на 1 м² і по можливості через 3–4 дні додають підстилку.

Солом'яна підстилка оберігає шерстий покрив овець від забруднення гною та сечею, а також добре вбирає вологу, тоді як підстилка з тирси та торфу, сильно забруднює шерсть.

При утриманні овець у приміщенні необхідно щоб утримувалася постійна температура без різких перепадів і була гарна вентиляція. Вівці не потребують тепла і тому вважається нормальним, коли температура в приміщенні знаходиться на рівні 6–8 °С, а в період ягнення маток 10–15 °С. Відносна вологість повітря не повинна перевищувати 75–80%, вмісту аміаку – 0,02 мг/л, сірководню – 0,01 мг/л і вуглекислого газу – 0,2–0,3%. із спеціальних годівниць. Ці годівниці можуть бути універсальними, переносними або стаціонарними. Кількість необхідних погонних метрів годівниць (фронт годування) розраховують виходячи з наявного поголів'я овець і мінімальних нормативів. Для вівцематок фронт годування становить 30–40 см на голову, для баранів-виробників – 40–45 см, для ремонтного молодняка – 20–30 см та ягнят – 15–20 см.

Годувати овець взимку бажано в той самий час доби через рівні проміжки часу. Вівці звикають до певного режиму, і часта зміна розпорядку дня або безладне годування несприятливо позначається на тваринах. Взимку за хорошої погоди овець випускають у вигули, що примикають до кошарів і тут їм можна згодовувати сіно та кормову соломку.

Ягням корми роздають у годівниці та ясла спеціально відгородженого підживлювального відділення з лазом, куди не можуть проникнути вівцематки. Споживання води вівцями залежить від наявності соковитих і «сухих» кормів у раціоні і може становити від 3 до 6 л на голову на добу.

При утриманні овець у приміщеннях рекомендується використання раціону наведеного у таблиці 10.

Таблиця 10

Структура раціонів для овець на зимово-стійловий період, %

Корма	Барани-виробники	Вівцематки		Ремонтний молодняк	Ягнята
		суягні	підсосні		
Грубі	25	50	45	40	30
У тому числі сіно, сінаж	25	40	45	30	30
Солома кормова	-	10	-	10	-
Силос, коренеклубнеплоди	20	25	25	35	30
Концентрати	55	25	30	25	40
Препарат Айдар	5 мл/1 кг корму 2 рази на тиждень				

5. Літнє годування та утримання овець

У літній період природним потребам овець найкраще відповідає тривалий вміст їх на пасовищі. Випас на пасовищі є важливим фактором оздоровлення організму, відновлення запасів вітамінів і мінеральних речовин після зимово-стійлового періоду. Якими б якісними не були зимові корми, за своєю повноцінністю вони можуть лише наблизитися до зеленого корму.

Максимальне використання зеленого пасовищного корму в літній період – реальний шлях зменшення витрат на вівчарську продукцію, зниження вартості її виробництва. Дорослі вівці, матки, ремонтні ярки можуть повністю прогодуватися на гарному пасовищі, і лише ягнятам і баранам-виробникам у випадковий період потрібне підживлення концентратами.

У перші дні випас не повинен перевищувати 3–4 години. При цьому пускати овець на пасовищі слід тільки після ранкового підживлення їх невеликою кількістю сіна, силосу, сінажу або іншими кормами. Якщо овець не підгодувати перед вигоном на пасовищі грубими кормами, то їх раціоні відчувається великий недолік клітковини, що веде до розладу шлунково-кишкового тракту. Голодні вівці разом із низькою травою захоплюють і землю, що призводить до захворювань тварин. Випасають овець протягом усього світлового дня, виділяючи при цьому час для водопою та відпочинку.

Якщо дорослі вівці (матки, ремонтний молодняк) можуть повністю задовольнити свою потребу в поживних речовинах за рахунок зеленого корму пасовищ, то для ягнят потрібне підживлення концентратами, які дають увечері, після пастьби. Отари у пасовищний період утримуються цілодобово у літньому таборі. При такому способі утримання скорочується час на перегони тварин, а також є можливість провести хорошу санацію приміщень та підготовку їх до зимово-стійлового утримання. При невеликому поголів'ї, де тварини випасаються в одній отарі, худих і старих вівцематок доцільно виділяти в окрему групу і проводити підживлення їх концентратами або іншими кормами.

На літній період у структурі раціонів вівцематок і ремонтних ярк зелені корми займають 100%, баранів-виробників – 70–75% і ягнят – 60–65%.

Використання такої структури раціону при годівлі овець у пасовищний період дозволяє заощаджувати дорогі концентровані корми без зниження продуктивності тварин.

ВИСНОВКИ

Найбільш раціональним є формування гібридного стада, де використовуються гібриди отримані при схрещуванні едільбаївської (барани) та цигайської (вівцематки) порід овець. Було встановлено суттєву перевагу гібридної над чистопородною за всіма показниками продуктивності. Так, середня маса при народженні збільшувалась на 0,9 кг; у віці 2-х місяців – на 2,6 кг; у віці 5-ти місяців – на 5,5 кг. Забійний вихід основної продукції у гібридної групи склав 51,8 %, що на 4,4 % вище за чистопородну групу.

Додавання до раціону препарату Айдар при відгодівлі дослідної групи зі схемою чистопородного схрещування було отримано збільшення за всіма показниками продуктивності порівняно з контрольною групою, збільшення середньої маси забійної туші порівняно з контрольною групою склало 0,9 кг.

Дослідження щодо вивчення впливу тривалості перебування ягнят з матками на їх ріст та розвиток на підсисі показали, що при переведенні групи на мішаний варіант утримання відмічене незначне зниження у віці 90 днів середньої маси баранчиків (на 0,6 кг) та ярочок (на 0,3 кг). До двомісячного віку істотної різниці середньої ваги у ягнят не було.

Термін відлучення ягнят від вівцематок також позначився і на виході основної продукції – м'яса. Так, у п'ятимісячному віці середня маса туші ягнят другої групи (відлучення ягнят через 90 днів) перевищувала контрольну групу (відлучення ягнят через 120 днів) та першу групу (відлучення ягнят через 60 днів) на: баранчики 0,5 кг та 0,4 кг, відповідно; ярочки 0,8 кг та 0,7 кг, відповідно. Розрахунок економічної ефективності отримання м'яса демонструє перевагу раннього переведення ягнят на мішаний варіант утримання. Так рівень рентабельності баранчиків склав 79,3 %, а ярочок – 76,6 %.

Отриманні результати досліджень вказують на необхідність переобладнання відкритих базів, обов'язково – наявність навісу. Використання навісу сприяє отриманню більш здорового та вгодованого маточного поголів'я, що відзначилось на продуктивності вівцематок та збереженні молодняку до 5 місячного віку. Загалом по дослідній будо отримано на 12,4 % більше голів молодняку, ніж контрольній. Середня маса ягнят при народженні була більша у дослідній групі в середньому на 0,35 кг, жива маса у віці 4–5 міс. також була більша у дослідній групі: у баранів на 3,4 кг, а у ярочок на 0,9 кг. Забійний вихід у дослідній групі перевищував контрольну на 6,8–8,5 %).

Розроблена оптимальна структура раціонів для зимово-стійлового утримання овець, що включає грубі корми (у т. ч. сіно, сінаж, солома), силос, коренеклубнеплоди та концентрати.

У літній період у структурі раціонів вівцематок і ремонтних ярок зелені корми займають 100%, баранів-виробників – 70–75% і ягнят – 60–65%. Використання такої структури при годівлі овець у пасовищній період дозволяє заощаджувати дорогі концентровані корми без зниження продуктивності тварин.

АНОТАЦІЯ

Ефективне вівчарство, перш за все, залежить від правильного формування маточного поголів'я. Нашими дослідженнями було доведено, що найбільш раціональним є формування гібридного стада, де використовуються гібриди отримані при схрещуванні едільбаївської (барани) та цигайської (вівцематки) порід овець. Було встановлено суттєву перевагу гібридної над чистопородною за всіма показниками продуктивності: середня маса при народженні збільшувалась на 0,9 кг; у віці 2-х місяців – на 2,6 кг; у віці 5-ти місяців – на 5,5 кг. Забійний вихід основної продукції у гібридної групи склав 51,8 %, що на 4,4 % вище за чистопородну групу. Додавання до раціону препарату Айдар при відгодівлі дослідної групи зі схемою чистопородного схрещування було отримано збільшення за всіма показниками продуктивності порівняно з контрольною групою, збільшення середньої маси забійної туші порівняно з контрольною групою склало 0,9 кг. Переведення ягнят на мішаний варіант утримання (світовий день ягнята відокремлені від маток, а у нічний час разом із матками) через 60 днів демонструє найвищий рівень рентабельності отримання м'яса – 76,6–79,3 %. Оснащення базів навісами відзначилось на продуктивності вівцематок та підвищенню ступеню збереженості молодняка до 5 місячного віку на 12,4 %. Розроблена оптимальна структура раціонів для зимово-стійлового утримання овець та у пасовищній період.

Література

1. Вдовиченко Ю., Жарук П., Іовенко В., Жарук Л. Вівчарство України на зламі тисячоліть. *Тваринництво*. 2012. № 8. С. 7–10.
2. Китаєва А. П. Проблеми сучасного розвитку вівчарства. *Тваринництво України*. 2016. № 1–2. С. 2–4.
3. Похил В. І., Лесновська О. В. Ефективність промислового схрещування у вівчарстві. *Вівчарство та козівництво*. 2017. Вип. 2. С. 138–147.
4. Заруба К. В., Дрозд С. Л. Результати використання м'ясних генотипів на вівцематках асканійської тонкорунної породи. *Науковий вісник НУБІП України. Серія : Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва*. 2017. № 271.

5. Шуваєв В., Солоха І. Використання баранів м'ясної породи олібс – результативність їх поєднання з матками дніпропетровського типу асканійської м'ясо-вовнової породи. *Тваринництво України*. 2007. № 5. С. 19–22.
6. Китаєва А. П. Природна резистентність баранів-плідників цигайської породи. *Тваринництво України*. 2011. № 5. С. 18–20.
7. Стапай П., Ткачук В. Нетрадиційні кормові добавки у годівлі овець. *Аграрний тиждень*. 2014. № 5–6. С. 68–69.
8. Макарчук А. В., Пентилюк С. І., Свістула М. М. Порівняльна оцінка впливу препаратів БАР на продуктивність овець. *Таврійський науковий вісник*. 2013. № 84. С. 194–198.
9. Решетніченко О., Орлов Л., Крюков В. Пробиотики в годівлі тварин. *Тваринництво України*. 2012. № 5. С. 25–29.
10. Боярський Л. Г. Технологія кормів і повноцінне годування. К., 2001. С. 126–202.
11. Войцехівський Ю. А. Коротка характеристика та аналіз годівлі овець в умовах ТОВ Агро «Нові Озеряни». Войцехівський Ю. А. Коротка характеристика та аналіз годівлі овець в умовах ТОВ Агро «Нові Озеряни». *Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва : науковотеоретичний збірник*. Вид-во «Поліський національний університет», 2023. Вип. 17. С. 73–74.
12. Ібатулін І. І., Чігрін А. І., Отченашко В. В. Практикум з годівлі сільськогосподарських тварин: навчальний посібник. Житомир : «Полісся». 2013. С. 55–70.
13. Досягнення та перспективи застосування гумінових речовин у сільському господарстві : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 95-річчю Дніпровського державного аграрноекономічного університету (ДДАЕУ) та 110-річчю від дня народження проф. Л. А. Христевої. Дніпро. 2017. 164 с.
14. McMurphy C. P., Duff G. C., Harris M. A., Sanders S. R., Chirase N. K., Bailey C.R., Ibrahim R.M. Effect of Humic / Fulvic Acid in Beef Cattle Finishing Diets on Animal Performance, Ruminant Ammonia and Serum Urea Nitrogen Concentration. *J. Appl. Anim. Res.* 35 (2009).
15. Бучко О. М. Вплив добавки гумінової природи на показники білкового та енергетичного обміну в свиней. *Вісник аграрної науки*. 2015. № 5. С. 27–30.
16. Котляр О. С. Вплив згодовування біологічно активних добавок на базі гумінових сполук на репродуктивні показники ремонтних свинок. *Інститут тваринництва УААН : наук.-техн. бюл.* 2013. № 100. С. 314–318.

17. Гаюк Н. В., Бітюцький В. С. Використання комплексу пробіотиків та гуматів у птахівництві. *Аграрна наука – виробництво* : тези доповідей державної науково-практичної конференції, м. Біла Церква, 17 листопада 2016 року. Біла Церква, 2016. Ч. 2. С. 37.

18. Пат. 103349 Україна, МПК А 01 С 21/00, А 01 N 63/00. Спосіб підвищення продуктивності сільськогосподарських культур. Вінюков О. О., Давидов С. І. : пат., Зареєстровано в державному реєстрі патентів України на винаходи 10.10.2013.

19. Китаєва А. П., Слюсаренко І. С. Розвиток новонароджених ягнят цигайської породи залежно від генотипу батьків. *Мат. 3-ї Міжнарод. наук. прак. конф., 18 – 19 травня 2017 р.* Дніпро. С. 95–98.

20. Китаєва А. П., Слюсаренко І. С. Вплив породи батька на інтенсивність росту цигайських яроч річного віку. *Аграрний вісник Причорномор'я*. Вип. 87-2. Одеса. 2018. С. 54–57.

21. Слюсаренко І. С. Ріст і розвиток ягнят цигайської породи одержаних від батьків різних порід. *Науково інформ. вісник Херсонського ДАУ*. Вип. 9. Херсон. 2017. С. 58–61.

Information about the authors:

Vinyukov Oleksandr Oleksandrovych,

Doctor of Agricultural Sciences, Professor,
Director,

Donetsk State Agricultural Science Station

of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine

1, Zakhisnykiv Ukrainy str., Pokrovsk, Donetsk region, 85307, Ukraine

Vinyukov Artem Oleksandrovych,

Researcher,

Donetsk State Agricultural Science Station

of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine

1, Zakhisnykiv Ukrainy str., Pokrovsk, Donetsk region, 85307, Ukraine

Uvarov Mykola Leonidovych,

Researcher,

Donetsk State Agricultural Science Station

of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine

1, Zakhisnykiv Ukrainy str., Pokrovsk, Donetsk region, 85307, Ukraine